

1915 Çanakkale Ve Kurban Bayramı

— Sami Biber · 27 Mayıs 2026

DUR YOLCU !

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yağın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Necmettin Halil Onan

İngiltere ve kuyruğu Fransa, ta Avustralya'dan, Yeni Zelanda'dan getirttikleri onca Anzak kuvvetlerine rağmen 25 Nisan 1915'denberi Türk direnişi kıramamış, Çanakkale Boğazını denizden olduğu gibi karadan da geçememişti.

Temmuz ayını aşağı yukarı aç geçiren Türkler halen olağanüstü bir güçle savaşıyorlardı.

Evet, bu bir mucizeydi adeta. Türk askeri, gelen " Tutmak şart değil. Sonra kaza da edilebilir " fetvasına rağmen 13 Temmuz 1915'de başlayan Ramazan Ayını onca yokluk ve yoksulluğa

rağmen yine de büyük ölçüde oruçlu geçirmişti. Düşmanıya savaşırken aç ve susuzdu ama yine de olağanüstü bir azim ve iradeyle savaşıyordu. Düşman adeta çıldırma noktasına gelmişti.

Oldukça buruk ve hüzünlü geçen aylardan sonra Ekim ayı ile birlikte Kurban Bayramı da gittikçe yaklaşmaktaydı.

İngiliz Gavuru, Türk ordusuna bir Kurban Bayramı yaşatmaya hiç niyetli değildi. O sebeple Fransızlardan da azami destek alarak saldırıya geçti.

Tarih ders kitaplarımız bahsetmeseler de Kerevizdere, Alçıtepe(Kirte) , Kireçtepe Muharebeleri adı verilen bu savaşlarda 12-13 Ekimde itibaren çok ağır kayıplar verdik ama yine de düşmanın bir adım dahi ilerlemesi mümkün olmuyordu bir taraftan da Kurban Bayramı iyice yaklaşmışken.

16 Ekim 1915'de yani bayramın başlamasına üç gün kala Başkomutan Vekili Enver Paşa, birliklere hediyeler göndermiş ve bayramlarını kutlamıştı. (Bu hediyeler nelerdir tespit edemedim)

Bayram arifesinde ise (18 Ekim 1915) 14. Tümen komutanı Yarbay Kazım Karabekir askerlerine şöyle sesleniyordu:

“Kerevizdere (18 Ekim 1915)

Yarın Kurban Bayramı'dır. Yüzbinlerce muvahhidinin Kâbe-i Muazzama'da dergah- ulûhiyete yöneldiği, rahmet-i İlâhiye kapılarının âlem-i İslâm 'a açıldığı gündür. İngiliz vahşeti, Fransız denaeti, Rus zulüm ve esareti milyonlarca İslâm kardeşimize bu sene Kâbe-i Muazzama 'nın yollarını kapadı. Bu melanet elbette gayretullaha dokunacaktır. Ordu-yı İslâm pek yakında mansur ve muzaffer olacaktır. Gelecek yılın bu günleri, dört yüz milyon ehl-i İslâm hür, müstakil ve müttehit, livau'l-hamd-i Ahmedî altında, Al-i Osman bayrakları sayesinde, müştak ve müftehiri olduğu, Beytullah'a kavuşacak, “lebbeyk!” diye haykıracaktır. Her evde, her bucakta, tehliller, tekbirlerle kurbanlar kesilirken, biz de Kerevizdere kurbanlarımıza ve şehit kardeşlerimize fatihalar gönderelim. Bizler ya Şehitlik ya da gazilik duygusuyla Hakk'a bel bağlayalım. Tâ ki dinimiz kurtulsun, namusumuz masum kalsın. Nâm-ı millet yükselsin. Vatan ebedi şan ve şeref bulsun. Bu mübarek gün vesilesiyle zabitan ve efrat arkadaşlarımin gözlerinden öper cümleyi tebrik ederim.

14'üncü Fırka Kumandanı Kaymakam Kâzım Karabekir.

Ayın 19'u yani Bayramın ilk günü nasıl geçti peki cephede? Mesela Bayram Namazı kılınabildi mi?

Ben yazayım siz karar verin kılınabildi mi kılınamadı mı

Çanakkale Cephesi'ni yakından görmek isteyen Suriye, Filistin ve Lübnan'da yaşayan gazeteci, siyasetçi, hatip ve bilim adamlarından oluşan ve başkanlığını Es'ad Eş-Şukayrî'nin yaptığı 31 kişilik Arap Heyeti, Cemal Paşa tarafından organize edilen bir gezi ile 17 Ekim 1915 tarihinde Sirkeci'den hareketle 18 Ekim'de Akbaş İskelesi'ne , oradan da direkt Çanakkale Cephesine gelmişler, bu ziyaret esnasında bayram namazı bir çam ağacı altında Trablusşam ulemasından Şeyh Abdülkerim Uveyda tarafından kıldırılmıştır. Ancak tabii ki bu Bayram Namazına bütün ordunun katıldığını söylemek mümkün değildir.

Askerin Morali nasıldır?

Askerin tek sıkıntısı, yaşadığı özlemdir. Bunun dışında kendilerini vatana kurban olarak adanmışlardır ve bir korkuları yoktur. Nitekim bunu Selahattin Adil Bey adlı bir subayın ailesine yazdığı mektupta çok bariz bir şekilde görmekteyiz. Selahattin Adil Bey şöyle diyor ailesine:

“Fırka Uzunköprü'de herhalde hazırlık ve toplanmak için birkaç gün kalacaktır. Ümit ederim ki seni ve yavrumuzu der-ağuş etmek (kucaklamak) üzere İstanbul'a me'zunen (izinli olarak) gelebileyim. Daha şimdiden sevinme yalnız. Allah'tan nasip temenni eyle ve inşallah de! Bu bayram da yanında bulunamıyorum. Gerek sizin ve gerek cümlenizin bayramını tebrik eyler ve Cenab-ı Hakk'dan birlikte pek çok bayramlar mesuden geçirmenizi temenni eylerim. Artık benim kurbanımı siz kesin. Hayırlısıyla diler kurtulur isek kesilecek çok kurbanlarımız, verilecek çok sadakalarımız var...

Ordudaki genel hava şöyle de dile getirilmiştir.

Örneğin Mehmet Fesih Bey, Kurban Bayramı ile ilgili “Bugün Kurban Bayramı. Biraz siperlerde gezdim ve kovan topladım. Sonra yerime gelerek bir kahve içtim. Pek ziyade bitab olduğumdan uyumamak üzere yattım. İşte bu esnada toplar başladı. Obüsler sağ cenahımızın gerilerine düşüyor. Zaten kovuğun on adım sağına da düşmüştü. Mecbur oldum ikinci hattaki mahale gitmeye. Gittim.” Derken,

Kireçtepe'de savaşıran Ziraat Mektebi öğrencisi yedek subay Abidin Efendi ise bayramın ilk günü ile ilgili olarak günlüğüne şunları yazıyordu: “Bugün Kurban Bayramı'nın biri... Fakat bayram olduğundan kimsenin haberi yok. Ancak öğlenleyin bayram olduğunu öğrendik... Askerler ordugâhın düzenlenmesi ve tertibiyle meşgul... Ben de dünkü yorgunluğu kısmen telafi için sabah geç vakte kadar uyudum.”

Askerler, saldırılar biraz kesilince siperden sipere dolaşarak birbirlerinin bayramlarını kutluyorlardı ama düşman öyle çok da fırsat vermiyordu bayramlaşmaya. Dahası askerimizin moralini bozmak için hazırladıkları propaganda bildirilerini bizim tarafa gönderiyorlardı.

İşte o propaganda bildirilerinden birinde sözde cepheden kaçıp İngilizlere sığınan Türk askerleri şöyle diyordu İngilizlere karşı savaşıran Türk askerlerine:

“Arkadaşlar! Sizin halinize çok acıyoruz. Bir defa buraya gelseniz de bizim rahatlığımızı görseniz. Çok memnun kalacaksınız. Ne kadar çoğuz, bir bilseniz, bizim sevincimiz o kadar mükemmel olur. Hepimiz bayramlaşırız. Allah’a bugün şükürler olsun ve bir gün evvel bizleri ailelerimize kavuşturması için niyazlar arz ediyoruz. Tekrar diyorum, durmayın bize gelin. Osmanlı Esirlerinden Biri”

Evet böyle adice propaganda faaliyetleri de vardı 1915’de Çanakkale Cephesindeki Kurban Bayramında.

O günleri yakın köylülerden biri daha sonra şöyle anlatmıştır:

Kurban Bayramı’nın dördüncü günüydü. İngilizler dört gün dört gece taarruzlarına devam ettiler... Hep topçu ateşi... Topçu ateşiyle gene bozdu gavur bizi. 11. Fırka sağımızda bozuldu. Bizim de bozulmamıza sebep oldu. Gece, gündüz çekiliyoruz. Aç ve susuz... İngiliz tayyareleri de üzerimize bomba atıyorlar.”

Bu uzun yazıyı madem bir şiirle başlattık, bir şiirle noktalayalım.

Evet, Sultan V. Mehmed Reşad’ın Çanakkale şehit ve gazilerine ithafen yazdığı şiirle noktalayalım.

ÇANAKKALE GAZELİ

Savlet etmişdi Çanakkal’aya bahr ü berden
Ehl-i İslâmın iki hasm-ı kavîsi birden

Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişip ordumuza
Oldu her bir neferi kal’a-i pûlâd-beden

Asker evlâdlarımın pîşgeh-i azminde
Aczini eyledi idrâk nihâyet düşmen

Kadr ü haysiyyeti pâmâl olarak etdi firâr
Kalb-i İslâma nüfûz etmeğe gelmiş-iken

Kapanıp secde-i şükrâna Reşâd eyle duâ
Mülk-i İslâmı Hudâ eyleye dâim me’men

GAZELİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Müslümanların güçlü iki düşmanı birleşerek denizden ve karadan Çanakkale'ye saldırmıştı.

Fakat Allah'ın yardımı ordumuza yetti ve askerlerimiz çelik bedenli birer kale oldu.

En sonunda, asker evlâtlarımın azmi karşısında düşman âcizliğini anladı.

[Düşman askeri] İslâm'ın kalbini (İstanbul'u) ele geçirmeye gelmişken şerefini ayaklar altına alarak kaçtı.

Reşad! Şükür secdesine kapan ve Allah'ın İslâm ülkelerini daima güvenli kılması için dua et.

KURBAN BAYRAMIMIZIN TÜM ÜMMET-İ MUHAMMED'E SAĞLIK, HUZUR, MUTLULUK;
DÜNYAMIZA DA BARIŞ GETİRMESİ DİLEKLERİMLE HERKESE SONSUZ SEVGİ, SELAM VE
SAYGILARIMI GÖNDERİYORUM

BAYRAMIMIZ KUTLU OLSUN.